

Bezpłatny dodatek do „Drwęcy“.

Rok VII.

Nowemiasto, dnia 23 listopada 1933.

Nr. 39

Co każdy pracodawca winien wiedzieć

o obowiązku udzielania pracownikom rolnym pomocy lekarskiej.

Z dniem 1 listopada 1933 — jak to już wiadomo z komunikatów prasowych, umieszczanych przez Pomorską Izbę Rolniczą — ustaje obowiązek ubezpieczenia przez rolników pracodawców swych pracowników rolnych w Kasach Chorych.

Kogo ustawa uważa za pracownika rolnego czyli kogo nie należy zabezpieczyć w Kasach Chorych?

Za pracowników rolnych ustawa uważa:

1. pracowników umysłowych, pracujących w rolnictwie, a więc zasadniczo tych urzędników gospodarczych, którzy są ubezpieczeni w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych;

2. robotników rolnych, stale w gospodarstwie rolnem zajętych i sezonowych oraz służbę domową; do tej kategorii robotników zalicza się również pracowników, zatrudnionych w gospodarstwach rolnych, leśnych, ogrodowych, hodowlanych i leśnych, jak i przy pracach meljoracyjnych i scaleniowych (pomiarach) oraz w zakładach ściśle z temi gospodarstwami związanych, a nie posiadających przeważającego charakteru przemysłowego i handlowego (np. młczarnie dworskie, młyny i gorzelnie gospodarskie i t. p.).

Wzamin za zwolnienie pracodawców od obowiązku ubezpieczenia swych pracowników rolnych, ustawodawca nałożył na nich obowiązek udzielania im:

1. pomocy leczniczej;
2. zasiłków w razie niezdolności do pracy.

Pomoc lecznicza powinna być udzielana pracownikom rolnym przez pracodawcę przez 26 tygodni, t. zn., że przez ten czas w razie trwania tej

samej choroby pracodawca ma dać swemu pracownikowi:

1. pełne koszty leczenia w szpitalu (o ile zajdzie tego potrzeba) i pomocy położniczej;

2. 90 proc. kosztów pomocy lekarza, lekarstw, środków opatrunkowych i zabiegów leczniczych, wyjąwszy zabiegi techniczno-dentystyczne. Natomiast resztę tych kosztów, tj. dalszych 10 proc., opłaca z własnych funduszków pracownik (robotnik) rolny. Członkowie rodziny pracownika (robotnika) rolnego, do których zalicza się tylko żonę pracownika i dzieci jego poniżej 15 lat, mają również prawo do udzielenia im, w zakresie wyżej podanym, pomocy leczniczej najdłużej przez 13 tygodni w ciągu roku kalendarzowego.

W razie niezdolności do pracy pracodawca winien udzielić tylko pracownikowi rolnemu, a nie członkom jego rodziny zasiłków najdłużej przez 26 tygodni z powodu choroby, a położnicy najdłużej przez 8 tygodni i to w wysokości pełnych naturalij, (a więc deputat, opał, warzywnik, mieszkanie, itp. lub też wolne utrzymanie) ustalonych już w t. zw. kontraktach taryfowych lub w umowach jednostkowych.

Jeżeli wartość naturalij stanowi 50 proc. pełnego wynagrodzenia pracownika rolnego — nie należy mu się żaden zasiłek, w przeciwnym razie pracownik rolny ma prawo do zasiłku, który się równa różnicy między wartością naturalij a 50 proc. wynagrodzenia danego pracownika. Np. połowa wynagrodzenia pracownika wynosi 50 zł., a wartość naturalij tylko 35 zł., pracodawca obowiązany jest wyrównać różnicę w wysokości 15 złotych w stosunku miesięcznym.

Wysokość przeciętnych zarobków ustali Urząd Wojewódzki w porozumieniu z organizacjami rolniczymi w ciągu przyszłego miesiąca.

Jeżeli pracownik rolny opuści służbę, to pracodawca obowiązany jest jeszcze przez dalszych 26 tygodni udzielić jemu, a przez 13 tygodni jego

żonie i dzieciom do lat 15 pomocy leczniczej, a przez 26 tygodni tylko samemu pracownikowi zasiłków z powodu niezdolności do pracy.

A teraz słów kilka o tem, kto nie ma prawa do pomocy lekarskiej i do zasiłków z powodu niezdolności do pracy mimo, że jest pracownikiem (robotnikiem) rolnym?

Do tych świadczeń ze strony pracodawcy nie mają prawa:

1. Pracownicy (robotnicy) rolni, którzy u danego pracodawcy w tem lub innym gospodarstwie jego nie przepracowali bez przerwy conajmniej 25 dni, wliczając w ten okres niedzielę i święta. Jeśli pracowali dłużej niż 25 dni, mają prawo do pomocy lekarskiej i zasiłków.

2. Tacy pracownicy (robotnicy) rolni, którzy nie traktują pracy w gospodarstwie rolnem za źródło swego utrzymania, a dochód z tej pracy stanowi ich dochód uboczny, nieprzekraczający 50 groszy dziennie;

3. krewni i powinowaci pracodawcy rolnego, a żyjący z nim we wspólnym gospodarstwie domowym, a nie pozostający do niego w stosunku służbowym na podstawie umowy o pracę.

Należy zwrócić uwagę na jedną sprawę, która może powodować nieporozumienia, które jednak ustawa wyraźnie reguluje. Jest to sprawa nieszczęśliwych wypadków przy pracy. Otóż w przypadku, gdy chorobę spowoduje nieszczęśliwy wypadek, to pomocy lekarskiej obowiązany jest pracownikowi udzielić pracodawca. Jeżeli natomiast choroba ta połączona jest z niezdolnością do pracy i przeciąga się dłużej niż przez 4-tygodnie, wówczas pracodawca rolny ma prawo zwrócić się do Zakładu Ubezpieczenia od wypadków i domagać się zwrotu kosztów leczenia i udzielonych pracownikowi zasiłków, począwszy od pierwszego dnia choroby. Do tego ustępu należy zapamiętać sobie, że przepisy o zwrocie kosztów leczenia i zasiłków od Zakładu Ubezpieczeń od wypadków będą mogły mieć miejsce dopiero z chwilą wejścia w życie całej ustawy ubezpieczeniowej.

W jaki sposób należy udzielać pracownikom rolnym pomocy lekarskiej, doszło do porozumienia na terenie Wielkopolski i Pomorza z lekarzami i zasady do porozumienia podajemy na 3-iej str.

■ W końcu dodajemy, że wszelkie sprawy wynikłe między pracodawcami i pracownikami rolnymi na podłożu udzielenia pomocy leczniczej i zasiłków rozstrzygać będą sądy powszechne, t. j. Sądy Grodzkie lub Sądy Okręgowe.

**W zjeździe rolniczym powinni
wziąć udział wszyscy członkowie
Kółek Rolniczych T. R. P.**

Czy warto czyścić krowy ?

Z chwilą ustawienia bydła w oborze spada na rolnika sporo nowego kłopotu z jego należytem utrzymaniem. Troska ta wzmogła się zwłaszcza w obecnym sezonie, kiedy to na zakupienie będących pasz treściwych często nie posiadamy gotówki, a w wypadku zakupu takich jesteśmy zmuszeni z powodu bardzo niskiej ceny, osiągniętej za wyprodukowany nabiał, stosować go bardzo oględnie, by czasem w swej kalkulacji nie przeholować w ten sposób, iżby nam skórki za wyprawę nie starczyło. Pragnąc jednak swoją oborę utrzymywać na dotychczasowym poziomie produkcyjnym musimy siłą rzeczy więcej dbać o stosowanie t. zw. pośrednich czynników, wpływających w znacznej mierze, naturalnie przy starannym sposobie stosowania ich, na wzmoczoną sekrecję mleka o lepszej jego jakości, jak również na podniesienie wartości sprzedażnej zwierzęcia, wobec którego zabiegi te stosujemy.

Na naczelne miejsce w rzędzie tych wszystkich pośrednich sposobów podwyższenia kondycji i użytkowości produkcyjnej posiadanego pogłowia bydła należy postawić staranne codzienne czyszczenie go. Dość często jednak spotykane krowy z grubo obłożonym zadem i bokami przyschłego krowieńca, czyniące na widzu wrażenie jakiegoś stworzenia uzbrojonego w pancerz ochronny, dają jaskrawy obraz, jak bardzo kwestja powyższa przez rolników-hodowców jest zaniedbana. Warto się bodaj zastanowić, jakie korzyści osiągamy przez utrzymanie bydła w należytej czystości i czy korzyści te wracają koszty włożonego nań nakładu pracy.

Czyszcząc bydło potęgujemy w znacznym stopniu jego warunki zdrowotności, wyrabiamy w niem charakter łagodny, cechę tak bardzo pożądaną u krów mlecznych oraz uniemożliwiamy bytowanie pasorzytów na skórze zwierzęcia. Przez utrzymanie skóry zwierzęcia w czystości niedopuszczamy do zaklejenia się przestworków międzykomórkowych, przez co ułatwiamy zwierzęciu łatwe wydalanie z organizmu zbędnych gazowych części spalinowych. Wielkiego znaczenia jest również fakt, że przy czyszczeniu krów pobudzamy krew do intensywniejszego krążenia pod powierzchnią ciała. Krew, dopływając silniej zaopatrza części te w obfitsze dawki soków odżywczych, a ze względu na to, iż wymię krowy jest skórnym gruczołem łojowo-potowym, przeto silniejszy do niego dopływ krwi i przez to intensywniejsze odżywianie go powoduje zwiększoną sekrecję mleka, dochodzącą często do 10 proc. ogólnego dziennego udoju. Intensywniejsze odżywianie organizmu powoduje szybszą przemianę pobranego przez zwierzę pokarmu oraz zwiększenie apetytu, to też wielu hodowców i stwierdziło, że krowa należycie czyszczona stoi zawsze przy próżnym żłobie. Jeżeli jeszcze weźmiemy pod uwagę to, iż przez otrzymywanie w czystości posiadanych krów zyskujemy daleko czystsze mleko, z którego wyrobione przetwory przedstawiają wyższą wartość handlową i zawsze znajdują łatwy zbytni, a co bodaj najgłówniejsze, są niejako wskaźnikiem stopnia kultury danego producenta, a w wypadku eksportowania danego produktu zagranicę, całego kraju, to mimowoli nabierzemy przekonania, że kwestja powyżej poruszona jest bardzo doniosłej wagi, już nie tylko z punktu widzenia gospodarczo-ekono-

Zjazd Towarzystwa Rolniczego Powiatowego.

We wtorek, dnia 5. XII. rb. o godz. 11-ej
odbędzie się w Nowemmieście na sali Hote-
lu Centralnego

Zjazd Tow. Roln. Pow.

Program Zjazdu:

1. Zagajenie.
2. Wybór Komisji Rewizyjnej.
3. Referaty:
  - a) w sprawie Banku Akceptacyjnego,
  - b) w sprawie hodowli koni,
  - c) sprawy lokalne.
4. Dyskusja nad referatami.
5. Wolne wnioski.
6. Zakończenie.

Zarząd Tow. Roln. Pow.
A. Serożyński, prezes.

micznego, ale do pewnego stopnia ogólnopanstwo-
wego.

Czyszczenie krów powinno się odbywać co-
dziennie w godzinach rannych, po dokonaniu i po-
braniu przez zwierzę rannej dawki pokarmu. Czyścić należy bytło miękkim przedmiotem, jak
szczotką lub w braku tejże wiechciem ze słomy,
możliwie jęczmiennej. Zgrzebło służyć powinno
tylko do oczyszczenia szczotki, a w żadnym wy-
padku do drapania krów, gdyż swemi ostrymi zęb-
kami mogłoby spowodować poranienie skóry
zwierzęcia. Przy czyszczeniu, jak również i zawsze
należy obchodzić się ze zwierzęciem spokojnie,
gdyż przez to wyrabiamy w niem łagodny charakter.
J. Zażemblowski.

Każde Kółko Roln. powinno u siebie założyć
Kółko Producentów Trzody Chlewniej.

KOMUNIKATY

Sprawa znizenia rent na 21 i pół proc.

Na zapytanie nasze Okręgowy Urząd Ziemski
wyjaśnia, że zniżce przerachowania rent na
21 i pół proc. podlegają wszystkie renty, ciężące
na włościach rentowych za wyjątkiem rent ablu-
cyjnych i dla fiskusa domen państwowych.

Zniżki te udzielane będą tym dłużnikom ren-
towym, którzy w chwili wejścia w życie rozporzą-
dzenia z dn. 29. IX 33 r. są w posiadaniu osady
nabytej przez siebie lub spadkobierców swych w
okresie czasu od 1. VII. 1919 do 21. V. 1924 r. za
cenę nabycia, która łącznie z przyjętymi hipoteka-
mi, po przerachowaniu marek na złote w-g. § 2
rozp. Prez. z dnia 14. V. 1924 o przerachowaniu
zobowiązań prywatno-prawnych, wynosi więcej za
1 ha gruntu aniżeli 200 zł.

Termin do składania podań i przerachowania
renty upływa z dniem 31. XII 33 r.

Bliższych informacji udziela Instr. i Sekr.
Pow. T. R. P.

W sprawie udzielania pomocy lecniczej pracownikom rolnym.

Z dniem 1 listopada rb., upada automatycznie
obowiązek należenia pracownikom rolnych (urzęd-
ników gospodarczych i robotników) do Kas Cho-
rych. Pracodawcy rolni nie potrzebują więc od-
meldowywać swych pracowników z Kas Chorych.
Pracownicy rolni, którzy zgłosili się do Kas Cho-
rych jako chorzy przed 1 listopada rb. korzystają
ze wszystkich dotychczasowych usług Kas Cho-
rych w ciągu 39 tygodni z tytułu choroby lub
połogu.

Członkowie P. T. R. i P. Z. Z. z dniem 1 listo-
pada rb. udzielają pomocy lecniczej i zasiłków
swym pracownikom na następujących zasadach:

pracodawca ponosi całkowicie koszty leczenia
szpitalnego i pomocy położniczej;

90 proc. kosztów pomocy lekarskiej, lekarstw
itp., pozostałe 10 proc. ponosi pracownik.

Pomoc ta jest okazywana pracownikom, ich
żonom i dzieciom poniżej lat 15.

W razie niezdolności do pracy pracodawca
udziela pracownikowi rolnemu zasiłek najdłużej
przez 26 tygodni z powodu choroby i przez 8 ty-
godni z powodu porodu, w wysokości pełnych
naturalij.

W celu lecznictwa pracodawca zgłasza się
do Sekretarza Związku lekarzy ustnie wzgl. pi-
semnie, z podaniem nazwiska żadanego lekarza
i z zaznaczeniem, że pomoc lekarska ma być udzie-
lana na podstawie wytycznych, uzgodnionych mię-
dzy Związkiem Lekarzy z organizacjami rolniczymi.
I tak pracodawcy powiatów: toruńskiego, wąbrze-
skiego do dr. Goławskiego w Toruniu, ul. Król.
Jadwigi 1, telef. Nr. 9; z powiatów: grudziądzkie-
go, świeckiego i chełmińskiego do dr. Kolińskiego
w Grudziądzu, ul. Mickiewicza 12/14, telef. Nr. 778;
z powiatów: starogardzkiego, kościerskiego, tczew-
skiego, chojnickiego, tucholskiego i sępoleńskiego
do dr. Shwabe w Starogardzie, ul. Warszawska 20,
tel. Nr. 56; z powiatów: brodnickiego, działdow-
skiego i lubawskiego do dr. Michałowicza w Brod-
nicy, ul. Mostowa, 1, telefon Nr. 51; z powiatów:
morskiego i kartuskiego do dr. Skowrońskiego w
Gdyni, ul. 10 lutego, telefon Nr. 13-04.

Przydzieleni przez powyższych sekretarzy le-
karze udzielają pomocy na podstawie zaświadcze-
nia wydanego przez pracodawcę. Honorarja lekar-
skie według obopólnego uzgodnienia z pracodawcą
mogą być jednostkowe, ryczałtowe i mieszane,
przytem płatne w ciągu 11 dni po przedłożeniu
przez lekarza likwidacji. Przy systemie jednostko-
wym wynoszą takowe za poradę u lekarza 1,50 zł,
u chorego 3 zł. W nocy i święta liczy się po-
dwójnie. Za dojazd do 2 klm. nie zwraca się kosz-
tów przyjazdu. Za dojazd lekarza w zależności od
ilości kilometrów opłaca się koszt od 3 do 8 zł.

Wizyty, które mają być załatwione w dniu
zgłoszenia się, winny być umawiane do godziny
12. Opłata szpitalna winna wynosić ca 30 proc.
mniej obecnych taks. Pracodawca jest obowiązany
wskazać swym pracownikom adresy lekarza, aku-
szerki, apteki, które mają udzielać im swych usług.

Zaznaczamy, że nowa ustawa upoważnia Kasy
Chorych do zawierania dobrowolnych umów z po-

szczególными pracodawcami, lecz jedynie co do udzielania przez Kasy Chorych pomocy (lekarz, lekarstwo i szpital) pracownikom rolnym na warunkach ustalonych przez władze Kasy Chorych, a zatwierdzonych przez Okręgowy Urząd Ubezpieczeń.

Jednocześnie nadmieniamy, że obszerniej poinformowani o powyższym są pp. prezesi powiatów, do których należy się zwracać w celach zorganizowania lecznictwa. Szczegółowych wyjaśnień udziela Pomorska Komisja Pracy, która drogą dodatkowych komunikatów w „Kłosach” będzie usuwała wszelkie niejasności i wątpliwości.

(—) Sojecki, Prezes Pomorskiej Komisji Pracy.

Wywóz koni.

Wywóz koni z Małopolski we wrześniu spadł bardzo silnie. Wyślano ogółem tylko 116 koni, z czego 62 do Belgji, 32 do Austrii i 22 do Francji. Eksport koni zmalał z powodu złej konjunktury na rynkach odbiorczych, wysokiego cła oraz konkurencji ze strony innych państw eksportujących konie, udzielających swym eksporterom premij wywozowych.

Jaka kura i ile więcej daje jaj?

Ostatnio odbył się konkurs nieśności w Ręb-kowie (pow. garwoliński, woj. lubelskie) i trwał od 1 listopada 1932 r. do 30 września 1933 r. Na czoło wysunęły się kury rasy Leghorn, gdyż przeciętna waga jaj na 1 kurę wynosiła 12 kg. 161 gr., następną miejsce zajęły kury rasy Rhode-Island (u nas zwane karmazynami) — na 1 kurę wypadło jaj wagi 11 kg. 195 gr., wreszcie trzecie miejsce zajęły kury krajowe zielononóżki — 9 kg. 314 gr. na jedną kurę.

Stwierdzono, że różnice w ilości jaj, znoszonych przez poszczególne kury w stadku, są nader duże, z czego należałoby wnosić, że drób u nas nawet w hodowlach zarodowych jest jeszcze niewyrównany.

Odpadki wieloryba paszą dla bydła.

Dla krajów, trudniących się połowem wielorybów, posiada wielkie znaczenie wykorzystanie odpadków, które się dotychczas po przeróbce wieloryba wyrzucało. Ubiegłego roku norweski statek zużytkował na próbę wielkie kości i inne resztki, które zostały po przerobieniu tranu. Po usunięciu mianowicie całego tłuszczu miele się na takim okręcie-fabryce kości i mięso na mączkę, suszy i wyrabia makuchy, które przedstawiają wielką wartość jako pasza treściwa dla bydła. Makuchy takie nie psują się, jeżeli nawet droga prowadzi przez morze tropikalne i zawierają około 90 proc. ciał białkowych. Dla krajów takich jak Norwegia, taka pasza dla bydła jest bardzo cenna i wypasanie jej daje pono dobre rezultaty.

ZE ZEBRAŃ KÓLEK ROLNICZYCH.

Lipinki. Miesięczne zebranie Kółka Roln. odbyło się 12. 11. rb. przy udziale 24 czł. Zebranie zajął Prezes, poczem odczytał komunikat Pomorskiej Komisji Pracy.

Po podaniu rezultatów ze sprzedaży trzody chlewnej ze założonego koła przystąpiono do ściągania składek członkowskich i wydawania legitymacyj. Na tem zebranie zamknięto. Sekr.

Kazanice. Dnia 17 września odbyło się zebranie tuł. Kółka Roln. Zebranie zajął p. Prezes, podając porządek obrad. Sekretarz Kółka, p. Buńka wygłosił referaty pt. „Jaki był tegoroczny urodzaj” oraz przedstawił sprawę dostawy produktów rolnych do wojska. Zamówiono partję węgla dla członków. Sekr.

Mroczo. Zebranie Kółka Roln. odbyło się 5 listopada rb. Po zagajeniu zebrania omówił ks. prezes Kalitowski sprawę bieżącą, komunikaty P. T. R. i P. I. R. oraz sprawę Kas Chorych. W wolnych wnioskach zgłosił ks. Prezes ustąpienie z prezesury, oddając akta v-prezesowi p. Pączkowskiemu, który po wyrażeniu podziękji ks. Prezesowi za dotychczasową pracę na niwie Kółka zebranie solwował. Sekr.

Mikołajki. Miesięczne zebranie Kółka Roln. odbyło się 12 listop. Prezes p. Welnicki wygłosił referat o obecnym projekcie ubezpieczania pracowników rolnych oraz udzielaniu zasiłku w razie niezdolności do pracy. Następnie zreferował sprawę dostawy bekonów, co wywołało ożywioną dyskusję. W wolnych wnioskach poruszano sprawę nadmiernie pobieranych dodatków do składek od wypadków w rolnictwie. Postanowiono również zwrócić się do p. nacz. stacji kol. w Nowemmieście o obniżenie opłat za wagę do ważenia bydła. Sekr.

Łąkorz. Dnia 5 listop. odbyło się zebranie Kółka Roln. Sprawę pomocy lekarskiej dla pracowników rolnych omówił ks. prezes Dunajski. Po dyskusji nad powyższym referatem zebranie zakończono. Sekr.

Spóźnione.

Grodziczno. Zebranie walne odbyło się 30 lipca r. b. Prezes p. Karpiński zajął zebranie, podając porządek obrad do wiadomości. Sekr. p. Kuca sprawdził obecność 21 członków i kilku z młodzieży i gości, poczem odczytał protokół z poprzedniego zebrania oraz komunikaty. Sprawozdanie delegatów z woj. zebrania z 7. 6. rb. zdał szczegółowo prezes p. Karpiński, nad którem odbyła się dyskusja. Do Rady pow. jednogłośnie wybrano p. Karpińskiego B. jako prezesa z ramienia zarządu pp. Raszkowskiego i Stoklasę. Sprawę ubezpieczeń wyjaśnił szczegółowo p. Kuca. Co do ubezpieczeń stógów premja od tysiąca wynosi na 1 mies. 3 zł, na 2 m. 4 zł, na 3 m. 4 i pół zł, na 4 m. 5 zł, na 5 m. 6 zł, na 6 m. 6 i pół zł. Również zapoznał p. Kuca jako wiceprezes Pow. zebranych ze sprawami wchodzącymi w jego kompetencję. W wolnych wnioskach postanowiono po zniesieniu kasy chorych zastąpić przez założenie Koła ubezpieczających. Sekr.

Grodziczno. Walne zebranie Kółka Roln. dn. 17. 9. rb zajął prezes p. Karpiński i podał porządek obrad. Sekr. Jan Kuca sprawdził obecność 24 czł., kilku z młodzieży oraz gości z parafji i sąsiedniego Kółka Roln. Ostaszewo, również odczytał protokół z poprzedniego zebrania, komunikaty, w tem również w sprawie osadnictwa, co wyjaśnił i uzupełnił p. Kuca. Stosownie do ostatniego komunikatu Prezes przypomniał obecnym o obowiązku płacenia składek członkowskich. W związku z niepłaceniem składek skreślono z listy 1 członka. Prezes przypomniał obecnym zbyt wysoko ubezpieczonym od ognia, że mają możliwość stawki obniżyć. M. in. poruszono sprawę dostawy zboża dla wojska. Po wyzerpaniu obrad p. Prezes zebranie solwował. Sekr.

Każdy Rolnik,

przychodzący do biura Pow. P. T. R. o poradę, winien wylegitymować się legitymacją członkowską.

ZEBRANIA KÓLEK ROLNICZYCH.

w dniu 26 listopada 1933 r.

Krotoszyny o godz. 12-tej.
Radomno „ „ 16-tej.
Ostaszewo „ „ 14-tej.
Grodziczno „ „ 11,30.